

“ ...

İptali istenen TMK 318. maddesi evlatlık ilişkisinin kurulması sırasında izinin alınması gerekli kişilerin izinin alınmaması dışında, ilişkinin kurulması sırasında diğer noksanlıklara ilişkindir.

Bilindiği üzere TMK yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkan 743 sayılı Medeni Kanununun evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin 258. maddesinde, “Evlatlık mukavelesi hakkındaki kaidelere riayet şartıyla, evlatlık rabıtası, iki tarafın rızasıyla her zaman kaldırılabilir. Evlatlık rabıtası, muhik sebeplere istinat halinde evlatlığın ve mirasından mahrum bırakacak bir hal hususunda evlatlık edinen kimsenin talebi üzerine, hakim tarafından dahi refedilir.” denerek, ilişkisinin yanlarının karşılıklı isteğiyle her zaman kaldırılabileceği, bunun yanı sıra, haklı nedenlerin varlığı durumunda evlatlığın; mirasından yoksun bırakacak, miras bırakana ya da yakınlarına karşı ağır bir suç işlemesi ya da yasal sorumluluklarını yerine getirmede ağır kusur göstermesi gibi bir durumda ise evlatlık edinen evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebileceği düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, 743 sayılı Medeni Kanununda evlatlık ilişkisinin kaldırılmasında yanların isteği ve haklı nedenler ve mirastan yoksun kılmayı gerektirir davranışlar gibi evlatlık ilişkisi kurulduktan sonra gerçekleşecek olgulara yer verilmişken, Türk Medeni Kanununda bu yönde bir hüküm bulunmamakta ve evlatlık ilişkisinin kaldırılması yalnızca ve yalnızca ilişkinin kurulması aşamasındaki yasal koşullardaki eksikliğe bağlanmıştır.

Türk Medeni Kanununun genel gerekçesinde evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin yeni düzenlemeden hiç söz edilmemiş, 743 sayılı Medeni Kanunun 258. maddesindeki düzenlemeye neden yer verilmediği açıklanmamış, evlatlık ilişkisinin kaldırılmasına ilişkin 317, 318 ve 319 maddelerin İsviçre Medenî Kanunu 269, 269/a ve 269/b. maddelerinden alındığı belirtilmiştir.

Bu bağlamda, Türk Medeni Kanununda evlat ilişkisinin kaldırılması, kurulma aşamasındaki yasal koşullardaki eksiklikle sınırlamış, evlatlık ilişkisinin kurulması aşamasından sonra gelişecek olay ve olgular göz ardı edilmiş ve yasaya uygun olarak kurulmuş bir evlat ilişkisi, neredeyse biyolojik soy bağı ile eş tutulmuştur.

Evlatlık ilişkisi Mahkeme kararı ile kurulan bir soy bağı olup, sonuçları bakımından gerçek soy bağı ile bire bir aynıdır. Ancak, yasa koyucu hukuki yola kurulmuş ve gerçek olmayan bu soy bağı bir kez yasaya uygun olarak kurulduktan sonra, sonsuza kadar sürmesi sonucunu doğuran bir düzenleme yapmıştır.

Evlat edinilen ve evlat edinen evlatlık ilişkisinin karşılıklı olarak sonlandırmak isteseler bile yasada evlat ilişkisi kurulduğu aşamadaki eksiklikler dışında bu evlatlık ilişkisinin kaldırılması düzenlenmediğinden, bu ilişkiyi sürdürmek zorunda kalacaktır.

Küçükken evlat edinilen bir çocuk, erişkinliğe eriştiğinde ve ayırt etme gücünü kazandığında bile kendisinin isteği ve iradesi dışında kurulmuş bu ilişkiyi sürdürmek zorunda kalacaktır. Evlat ilişkisi, evlat edilene sonradan ona zarar verse, çıkarlarını zedelese hatta

evlat edinilen tarafından istismar edilse, kendisine kötü davranılsa bile evlat edinilen ve bu ilişkiyi hiç bir biçimde sonlandıramayacaktır. Aynı biçimde, evlatlık ilişkisi sonradan evlat edinilenin açıkça zararına olsa bile hiç kimse bu ilişkinin kaldırılmasını isteyemeyecektir. Aynı durum evlat edinilen için de geçerlidir. Evlat edinilen, evlat edene kötü davranırsa, onu öldürmeye kalksa ya da kendisine ya da yakınlarına karşı çok ağır bir suç işlese bile evlat edinilen bu ilişkinin sonlandırılmasını isteyemeyecektir.

İnsanlar, kendi anne ve babalarını seçemedikleri gibi bunlarla kurulan soy bağına hiç bir biçimde sonlandıramayacağı ve bu soy bağına hukuksal yola kurulması sonucu doğuran ve aynı sonuçları doğuran evlatlık ilişkisinin de geçerli olması gerektiği gibi bir düşünce, doğal, gerçek ve hiç bir biçimde yok edilemez olan ile insanlarca yaratılan hukuk düzenince var edileni aynı kabul etmek anlamına gelir ki bunun savunulması olası değildir.

Evlatlık ilişkisi temelinde hem evlat edinilen hem de evlat edinenin yararına olacağı düşünüldüğünde, getirilmiş bir kurumdur. Ancak başta her iki yanın yararına olduğu düşünülen bu ilişkinin sonradan yanların zararına olabileceği göz önünde tutulmalı ve yanlara, bu ilişkiyi sonlandırabilmesini sağlayacak bir hukuki olanak tanınmalıdır.

Sonuçta sonradan ve hukuki yolla kurulan bir soy bağına, biyolojik soy bağı ile aynı kabul edilerek, Mahkeme kararı ile yasal koşullara uygun olarak kurulmuş bir soy bağına, hangi koşullarda olursa olsun hatta evlatlık ve evlat edinen için bu ilişkinin hiç bir yararı kalmasa hatta yanların her ikisine ya da her hangi birine zarar vermesi durumunda bile ortadan kaldırılması olanağının ortadan kaldırılması, kişinin hukuk düzeni ile kurulmuş bir statüyü sona erdirebilmesinin aynı hukuk düzenince açıkça engellenmesi sonucu doğurmaktadır ki bu demokratik hukuk devletinde kabul edilemez olduğu gibi insan haklarına da aykırıdır.

Bu bağlamda, evlat ilişkisinin kaldırılmasını, kurulma aşamasındaki yasal koşullardaki eksiklikle sınırlandıran ve kişileri hukuki yolla kurulmuş ilişkiyi sonsuza kadar sürdürmek zorunda bırakan bir TMK 318. maddesinin; Anayasanın 2. maddesindeki “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.”; 5. maddesindeki “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır”; 12/1. maddesindeki, “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir” hükmüne; 13. maddesindeki, “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” hükümlerine aykırı olduğu düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra, Anayasanın 36. maddesinde “Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” denmiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere, evlatlık ilişkisinin her hangi bir yararının kalmaması yanlara zarar vermesi, yanlar için sürdürülmesi olanaksız hale gelmesi durumunda bile, evlat edinen ve evlat edinilene hukuk yoluyla kurulmuş bu ilişkiyi haklı gerekçelerle bile olsa yine hukuk yoluyla ortadan kaldırmak için dava hakkı tanınmaması, kişinin dava açma hakkını ölçüsüz bir şekilde sınırlandırmakta ve bu yönüyle Anayasanın 36. maddesine de aykırılık oluşturmaktadır.

Türk Medeni Kanununun 319. maddesinde, dava hakkının evlatlık ilişkisinin kaldırılması, 317 ve 318. maddelerde sayılan nedenin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl ile sınırlandırılmıştır. Evlat ilişkisinin, anılan düzenlemelere göre, kurulması sırasındaki zorunlu izinlerin alınmaması evlat edinen ile evlat edinilen arasında kanunun aradığı ölçüde bakma ve eğitme ilişkisinin bulunmaması yaş koşulu, evlilik süresi, yaş farkı gibi nedenlerle kaldırılmasının istenmesi, öğrenmeden başlayarak belirli bir süre bağlı kılınması kabul edilebilir ise de 318. maddenin yukarıda açıklanan gerekçelerle iptali durumunda, evlatlık ilişkisinin, yanlarını karşılıklı isteği ya da haklı nedenlerle kaldırılması hakkın tanınması durumunda, bir süre sınırlaması getirilmesi ve bu maddenin aynen korunması, yine aynı gerekçelerle Anayasaya aykırılık oluşturacağı açıktır.

KARAR:

1- 4717 sayılı Türk Medeni Kanununun, 318. maddesinin “Evlât edinme esasa ilişkin diğer noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.” hükmü ile 319. maddesinin, “Dava hakkı, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl geçmekle düşer.” hükümlerinin, Anayasanın 2 nci; 5 inci, 12/1 inci; 13 üncü ve 36 ncı maddelerine aykırı olduğu düşünüldüğünden, söz konusu yasa hükümlerinin Anayasanın 152. maddesi uyarınca, iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulmasına,

2- Anayasa Mahkemesine itiraz başvurusunun bekletici sorun sayılmasına,

3- Gerekçeli başvuru kararının aslının, dava dosyası içinde bulunan ilgili belgelerin aslına uygunluğu onaylı örneklerinin dizi listesine bağlanarak Anayasa Mahkemesine gönderilmesine karar verildi.”